

Dignitas personae
Kongregationen för tros läran
Instruktion om vissa bioetiska frågor

Dignitas personae

KONGREGATIONEN FÖR TROSLÄRAN
INSTRUKTION OM VISSA BIOETISKA FRÅGOR

Respekt
Katolsk rörelse för livet

VF
VERITAS
FÖRLAG

Distribution:

Respekt

Tegnérsgatan 8

113 58 Stockholm

tfn 08-55 60 20 03

fax 08-55 60 20 20

www.respektlivet.nu

Övriga skrifter i serien:

Nr 1 *Humanae vitae*. Påven Paulus VI:s encyklika om äktenskap och ansvarsfullt föräldraskap.

Nr 2 *Donum vitae*. Instruktion om respekten för det mänskliga livet från dess allra första början och om den mänskliga fortplantningens värdighet.

Nr 3 *Respekt för människans värdighet*. Etisk analys och katolsk syn på 14 medicinsk-etiska områden.

Nr 4 *Etiska riktlinjer för sjukvårdspersonal*. Påvliga rådet för hälsovårdspastoral.

Imprimatur

Stockholm i juni 2009

+ Anders Arborelius OCD

Biskop av Stockholm

© 2008 Kongregationen för tros läran: *Instruction Dignitas Personae on Certain Bioethical Questions*

Utgiven av Respekt i samarbete med Veritas Förlag 2009

© svensk text Respekt och Veritas Förlag 2009

Översättning Medebys Translation och Helena D'Arcy

Omslagsbild Dill Design

ISBN 978-91-89684-61-4

Tryckt hos Prininfo/Team Offset & Media, Malmö 2009

Innehåll

Förord	7
Introduktion	13
Första delen:	
Antropologiska, teologiska och etiska aspekter av mänskligt liv och fortplantning	17
Andra delen:	
Nya problem rörande fortplantning	23
Tekniker för assisterad befruktning	23
Intracytoplasmatisk spermieinjektion (ICSI)	27
Nedfrysning av embryon	27
Nedfrysningen av äggceller	29
Reduceringen av embryon	29
Preimplantatorisk diagnostik	30
Tredje delen:	
Nya behandlingsmetoder som innebär manipulation av embryot eller den mänskliga arvsmassan	33
Genterapi	33
Mänsklig kloning	35
Terapeutisk användning av stamceller	37
Försök att skapa hybrider	39

Användning av mänskligt "biologiskt material"	
av otillåtet ursprung	39
Slutsats	42
Noter	45

Förord

FÖRORD TILL DEN SVENSKA ÖVERSÄTTNINGEN

Instruktionen *Dignitas personae* (personens värdighet) från Troskongregationen i Rom handlar om vissa bioetiska frågor som den senaste tiden har sysselsatt både den vetenskapliga världen och kyrkan. Dokumentet kom till efter omfattande konsultationer bland världsledande forskare inom biologi, medicin, filosofi och teologi. Det befattar sig med företrädesvis kontroversiella teknologier i samband med det mänskliga livets tillkomst och dess utveckling under embryots första faser. Det uppfattar sig som arvtagare till och förvaltare av instruktionen *Donum vitae* (livets gåva) från samma kongregation. Det bekräftar, fördjupar och vidgar den drygt 20 år gamla skrivelsen som också den var en läroinstruktion. Det nya dokumentet syftar till att sammanföra den snabba vetenskapliga utvecklingen inom biologins område med en uppdaterad kristen människosyn. Det vänder sig till alla katolska troende och alla människor ”som söker sanningen”.

Instruktionens *första* del påminner om den etiska och teologiska värdegrund som i stort sett är känd men här på nytt tecknas som utgångspunkt för behandlingen av ytterst känsliga och omtvistade frågor. Skrivelsen upprepar kyrkans välkända ståndpunkt att människan från början av sin existens, före och efter födelsen, ända till den naturliga döden är och skall erkännas som person. I denna process finns inte plats för vare sig en förändring av människans väsen eller en gradering av hennes moraliska eller rättsliga ställning. Denna är den ontologiska grunden för den *etiska* ståndpunkten att alla människor utan åtskillnad ovillkorligt skall respekteras för sin egen skull. Varje män-

niskas egenvärde och värdighet, hennes integritet, är det etiska axiom som skall impregnera alla mänskliga relationer.

Den innersta kärnan för människans personstatus är från *teologisk* synpunkt hennes eviga kallelse att vara delaktig i Guds treeniga liv. Guds egen enfödde Son speglar sitt ansikte i henne. Hon är Guds manifestation i världen, ett tecken på Guds närvaro och ett ljusspår av Guds härlighet. Hon är därför älskad för sin egen skull, oberoende av alla andra omständigheter och villkor. Detta återsken av Guds treeniga liv bör präglade relationen mellan man och kvinna och hela familjelivet. Barn är gåvan av det äktenskapliga livet och får inte komma till utanför parets naturliga gemenskap som yttrar sig i den sexuella föreningen. Sexualiteten är en "gåva inom gåvan", och det är inom den gåvan som alla barn skall få ha sitt ursprung.

Från dessa utgångspunkter fortsätter instruktionen i sin *andra* del till beskrivningen och bedömningen av medicinska ingrepp i samband med tillkomsten av nytt mänskligt liv. Kan man utifrån den nämnda grundsynen lösa den svåra och komplicerade frågan om ofruktsamhet? Medicinska interventioner är tillåtna när de underlättar, men inte ersätter den naturliga befruktningen. Instruktionen välkomnar hormonell behandling av infertilitet och kirurgiska åtgärder för att häva blockeringen av äggledare. Sådana förfaranden strider inte mot integriteten av den äktenskapliga akten utan befrämjar och kanske möjliggör ett av dess syften, nämligen att ge upphov till nytt liv.

Det förekommer emellertid medicinska ingrepp som strider mot kravet på den äktenskapliga aktens frihet från inblandning och därmed det mänskliga livets naturliga ursprung. Ett sådant ingrepp är in vitro-fertilisering (IVF), på vardagligt språk kallad provrörsbefruktnings. Här sker befruktningen i laboratoriemiljö skild från det naturliga livsrum makarnas förening utgör. Det är dessutom flera ägg som befruktas än de, ett eller två, som implanteras i kvinnan i hopp om att åtminstone ett av dem fäster i livmodern. Resten fryses ner för att tinas upp igen om det första försöket till graviditet misslyckats eller för att användas för embryonal stamcells forskning. Instruktionen avvisar detta sätt att hantera det nytända livet eftersom "produktionen" av ett önskat blivande barn förutsätter utplåningen av många andra befruktade ägg. Dessa betraktas och behandlas som "material" att fritt för-

foga över. Instruktionens ståndpunkt i fråga om artificiell befruktning, antingen genom IVF eller insemination, är välkänd. Här finns redan en befäst tradition i kyrkans lära även om den inte är dogmatiskt fastställd.

Instruktionens *tredje* och mest omfattande del befattar sig med nya medicinska och biokemiska teknologier som runtom i världen har utvecklats de senaste åren. Bland dem framstår genterapi, kloning, stamcells forskning och hybridisering som mest iögonfallande. Här har instruktionen valt att slå in på nya vägar. Närvaron av medicinsk och genetisk kompetens och etisk medvetenhet är tydlig.

I fråga om genteknologi gör instruktionen två distinktioner. Till en början skiljer den mellan gendiagnostik som spårar skadade gener som orsakar diverse sjukdomar, och genterapi som håller på att utvecklas för att bota de genetiska bristerna. *Diagnostiken* har gjort väldiga framsteg i takt med att man har kartlagt människans genetiska anlag där man har upptäckt hundratals bristtillstånd. Däremot tar sig *terapien* avsevärt långsammare fram i den besvärliga genetiska terrängen. Man har utvecklat framgångsrika behandlingar för enskilda brister i barns immunförsvar, och forskningen på området är lovande. Sedan skiljer instruktionen också mellan genetisk kroppscellsterapi och könscellsterapi där den förra kan jämföras med organtransplantation och kan godkännas och skall befrämjas, medan könscellsterapi (*germ line cell therapy*) måste förbjudas eftersom den ingriper i det genetiska naturhushållet så att den negativt kan påverka kommande generationer.

Den genetiska ingenjörskonsten kan också tänkas söka förbättra människans genpool så att vi, eller somliga av oss, en vacker dag kan bli bättre matematiker och musiker, skickligare ekonomer och ekologer, föda friskare barn och rentav bli bättre människor. Sådana drömmar, som kan bli verklighet, är resultat av en oacceptabel rasbiologisk mentalitet. Man är missnöjd med den befintliga människan som bristvarelse och vill skapa en ny slitstark människotyp. Detta skulle dock leda till ytterligare ödesdigra konflikter mellan den genetiskt förädlade rasen och det genetiska proletariatet.

Kloning är en icke-sexuell form av reproduktion av hela den mänskliga organismen i syfte att skapa genetiskt identiska kopior till en befintlig människa. Det innebär att man för över en cellkärna från

en människa till ett urkärnat ägg och får det att dela sig. Detta gör man för att skörda embryonala stamceller efter några dygns celldelningar. Det är en i några laboratorier praktiserad teknik för att om möjligt bota en cellkärnsdonators sjukdomar. I ett längre perspektiv söker man gå vidare från denna *terapeutiska* kloning till *reproduktiv* kloning där man får klonen att utvecklas till hel människa. Detta skulle innebära en determinerad genetisk identitet av den nya människan som står i flagrant strid mot varje persons rätt till originalitet och hennes rätt till utrymme och utövande av sin egen frihet. I motsats till den terapeutiska är den reproduktiva kloningen förbjuden i så gott som alla länder och även i Europarådets konvention om bioetik från 1996.

Nyligen har man i Storbritannien lyckats med en så kallad *hybrid* kloning; man har fört över cellkärnan från en mänsklig cell till ett djurägg från ko eller gris för att vaska fram embryonala stamceller från det resulterande embryot. Instruktionen avfärdar detta groteska förfarande med hänvisning till att en blandning av genetiska element från människa och djur undergräver människans specifika identitet och värdighet.

I flera stycken går instruktionen in på en framställning och bedömning av stamcellsforskningen och även den kliniska tillämpningen. Mot slutet av dokumentet finner man också en tematisk prövning av detta synnerligen omtvistade forskningsområde. Den *embryonala* stamcellsforskningen avvisas eftersom den lyfter fram och använder celler från insidan av blastocysten, fem till sju dygn efter befruktningen, och därmed dödar en mänsklig varelse. Däremot bejakas och befrämjas den *adult* stamcellsforskningen som dessutom har kommit mycket längre i både forskning och klinisk tillämpning. Sedan några år tillbaka använder man sig framgångsrikt av adulta stamceller, exempelvis från benmärg eller navelsträngsblod, för att bota vissa sjukdomar eller åtminstone lindra deras effekter, exempelvis hjärtinfarkt.

Den föreliggande instruktionens aktualitet, vetenskapliga noggrannhet samt etiska och pastorala allvar råder det inget tvivel om. Den framför tydliga ståndpunkter men resonerar utifrån ett naturrättsligt synsätt med argument baserade i det sunda förnuftet. Män-

niskor med en sekulär grundsyn kan relativt lätt följa instruktionens tankegång. Visserligen skulle somliga forskare och även personligen drabbade par ifrågasätta förbud mot homolog IVF, dvs. en provrörsbefruktning med parets egna könsceller, utan inblandning av tredje part. Man får emellertid utan tvekan instämma i den underliggande människosynen. Den avvisar ett synsätt som skiljer fertiliteten från sexualiteten genom IVF samt skiljer sexualiteten från fertiliteten genom artificiella preventivmedel. Man kan inte anklaga kyrkans syn på livet för bristande konsistens.

Instruktionen är ett bevis för att kyrkan följer och belyser utvecklingen inom livsvetenskaperna. Dessa har definitivt fångat hennes uppmärksamhet och intresse. Man kan konstatera att kyrkan under cirka 100 år, från 1891 till 1991, ingående befattade sig med den sociala frågan utifrån en marxistisk utmaning. Redan under 1950-talet, med Pius XII som banbrytare, har medicinetiska frågor hamnat på kyrkans agenda, då mest i frågan om vård i livets slutskede och organ-donation. Efterhand har livsvetenskaperna vunnit allt större terräng som har lett till att den katolska människosynen blivit alltmer utmanad. Det ser ut som om kyrkan har skiftat fokus från socialläran till den etiska och teologiska belysningen av livsvetenskaperna, givetvis utan att försumma eller glömma den sociala frågan. Marxismens tryck har avsevärt minskat, *the life sciences* försätter kyrkan i ett läge där dialog och genomtänkta svar är ofrånkomliga och oundgängliga.

Stockholm sommaren 2009

Erwin Bischofberger, Jesuitpater

Professor em. i medicinsk etik vid Karolinska Institutet

Medlem i Respekts råd

Kongregationen för trosläran

DIGNITAS PERSONAE INSTRUKTION OM VISSA BIOETISKA FRÅGOR

Introduktion

1. Världigheten hos en person måste erkännas hos varje människa från befruktning till naturlig död. Denna fundamentala princip uttrycker *ett stort "ja" till människolivet* och måste vara huvudpunkten vid etisk reflektion om biomedicinsk forskning, vilken har en allt större tyngd i dagens värld. Kyrkans läroämbete har regelbundet ingripit för att klargöra och lösa moralfrågor på detta område. Instruksen *Donum vitae* var speciellt betydelsefull.⁽¹⁾ Nu, tjugo år efter att den publicerades är det lämpligt att uppdatera den.

Läran i *Donum vitae* är fortfarande giltig, både vad gäller de principer som den bygger på och de moraliska värderingar som den uttrycker. Emellertid har nya biomedicinska tekniker, som introducerats på det viktiga området mänskligt liv och familjen, väckt nya frågor, inte minst inom forskning på mänskliga embryon, användning av stamceller för terapeutiska ändamål liksom inom andra områden av experimentell medicin. Dessa nya frågor kräver svar. Takten på de vetenskapliga utvecklingarna på detta område och den publicitet som de fått har byggt upp förväntningar och oro bland stora delar av den allmänna opinionen. Lagstiftande församlingar har ombetts att fatta beslut i dessa frågor med avsikt att reglera dem i lag; i vissa fall har också bredare allmänna konsultationer ägt rum.

Denna utveckling har fått Kongregationen för tros läran att förbereda *en ny läromässig instruktion* som tar upp ett antal nya frågor utifrån de kriterier som uttrycks i instruktionen *Donum vitae*, och som också utforskar några frågor som behandlades tidigare men som är i behov av ytterligare klargöranden.

2. I genomförandet av denna studie har Kongregationen för tros läran haft stor hjälp av analyser från Påvliga livsakademin och har konsulterat en rad experter gällande de vetenskapliga aspekterna av dessa frågor, för att kunna ta sig an dem utifrån principerna för kristen antropologi. Johannes Paulus II:s encyklikor *Veritatis splendor*⁽²⁾ och *Evangelium vitae*⁽³⁾, liksom andra interventioner från läroämbetet, erbjuder tydliga indikationer både vad gäller metoderna och innehållet i prövningen av problemen i fråga.

I det nuvarande multifacetterade filosofiska och vetenskapliga sammanhanget ser avsevärt många vetenskapsmän och filosofer, i den *hippokratiska edens* anda, i den medicinska vetenskapen en tjänst för mänsklig svaghet inriktad på att bota sjukdom, att avhjälpa lidande och att ge skäligen, nödvändig vård till alla människor. Samtidigt finns det emellertid dem inom den vetenskapliga och filosofiska världen, som ser framsteg inom biomedicinsk teknik från ett framförallt eugeniskt perspektiv.

3. Den katolska kyrkan utgår, i sin presentation av principer och moraliska värderingar om biomedicinsk forskning om mänskligt liv, *både från förnuft och från tro*, och önskar fastställa en integrerad vision om människan och hennes kallelse, kapabel att inbegripa allt som är gott i mänsklig aktivitet liksom också i olika kulturella och religiösa traditioner, som inte sällan visar stor vördnad för livet.

Läroämbetet önskar också att erbjuda stöd och uppmuntran för det kulturella perspektiv som i *vetenskapen ser en ovärderlig tjänst till det inbyggt goda i livet och varje människas värdighet*. Kyrkan ser därför på vetenskaplig forskning med förhoppning och önskar att många kristna ägnar sig åt framstegen inom biomedicin och att de vittnar om sin tro på detta område. Hon hoppas också att resultaten av sådan forskning kan göras tillgänglig i de delar av världen som är fattiga och drabbade av sjukdom, så att de med störst behov får humanitär hjälp. Slutligen avser Kyrkan att närma sig varje människa som lider, må det

vara i kropp eller i själ, för att bringa inte bara tröst utan också ljus och hopp. Dessa ger mening i stunder av sjukdom och till upplevelsen av död, som är en del av mänskligt liv och finns med i berättelsen om varje människa, och öppnar den berättelsen till uppståndelsens mysterium. Sannerligen är Kyrkans blick full av förtröstan eftersom "livet skall triumfera: detta är ett säkert hopp för oss. Ja, livet skall triumfera eftersom sanning, godhet, glädje och äkta utveckling är på livets sida. Gud, som älskar livet och ger det generöst, är på livets sida".⁽⁴⁾

Denna instruktion riktar sig till alla troende katoliker och till alla som söker sanningen.⁽⁵⁾ Den har tre delar: den första diskuterar några antropologiska, teologiska och etiska faktorer av fundamental vikt; den andra berör nya problem gällande fortplantning; den tredje utforskar nya processer som omfattar manipulationen av embryon och den mänskliga genetiska arvsmassan.

Första delen:

ANTROPOLOGISKA, TEOLOGISKA OCH ETISKA ASPEKTER AV MÄNSKLIGT LIV OCH FORTPLANTNING

4. Under senare årtionden har den medicinska vetenskapen gjort avgörande framsteg i insikten om de första stadierna av mänskligt liv. Mänskliga biologiska strukturer och den mänskliga genereringsprocessen är nu mer kända. Dessa framsteg är verkligen positiva och värda stöd när de används för att övervinna eller korrigera sjukdomar och lyckas med att återställa den mänskliga fortplantningens normala funktion. Å andra sidan är de negativa och kan inte användas när de inbegriper förstörelsen av människor eller när de använder medel som strider mot personens värdighet eller när de används för ändamål som står i motsats till det som är inneboende gott för människan.

En människas kropp, från dess allra första existensstadium, kan aldrig reduceras till blott en grupp celler. Den embryonala människokroppen utvecklas steg för steg enligt ett väldefinierat program med ett enda mål, så som är uppenbart i födseln av varje spädbarn.

Det är lämpligt att hänvisa till det *fundamentala etiska kriterium* som uttrycks i *Donum vitae* för att kunna utvärdera alla moraliska frågor som relaterar till procedurer som inbegriper det mänskliga embryot: "Därför kräver frukten av den mänskliga fortplantningen från första stunden av dess existens, alltså från och med bildandet av zygoten, den obetingade respekt som man moraliskt är skyldig människan i hennes kroppsliga och andliga integritet. Från och med konceptionen måste människan respekteras och behandlas som person, och till följd därav måste man från och med samma stund tillerkänna hans eller hennes rättigheter som person, och bland dessa framför allt den okränkbara rätten till liv för varje oskyldig mänsklig varelse."⁽⁶⁾

5. Denna etiska princip, som förnuftet är kapabelt att erkänna som sann och i samklang med den naturliga moraliska lagen, bör vara grunden för all lagstiftning på detta område.⁽⁷⁾ Faktum är att den förutsätter en *sanning av ontologisk karaktär*, vilket *Donum vitae* visade utifrån solida vetenskapliga bevis, gällande kontinuiteten i en människas utveckling.

Om *Donum vitae*, för att undvika ett uttalande av en uttryckligen filosofisk natur, inte definierade embryot som en person, indikerade instruktionen trots allt att det finns en verklig koppling mellan den ontologiska dimensionen och det specifika värdet i varje mänskligt liv. Även om närvaron av en andlig själ inte kan observeras experimentellt, ger vetenskapens slutsatser om det mänskliga embryot ändå ”värdefulla indikationer för att kunna anta, förnuftsmässigt, existensen av en person redan vid det första framträdandet av en mänsklig varelse. Hur skulle dock en mänsklig individ inte kunna vara en mänsklig person?”⁽⁸⁾ Verkligheten hos en människa under hela hennes livstid, både före och efter födseln, tillåter oss nämligen inte att förutsätta vare sig förändring i naturen eller en gradering av moraliskt värde, eftersom hon äger *full antropologisk och etisk status*. Det mänskliga embryot har, därmed, från den allra första början, värdigheten tillhörande en person.

6. Respekten för den värdigheten är vi skyldiga varje människa, eftersom varje människa på ett outplånligt sätt bär på sin egen värdighet och värde. *Det mänskliga livets ursprung har sitt autentiska sammanhang i äktenskapet och familjen* där det uppkommer genom en akt som uttrycker den ömsesidiga kärleken mellan en man och en kvinna. Fortplantning som är verkligt ansvarsfull gentemot det ofödda barnet måste ”vara en frukt av äktenskapet”.⁽⁹⁾

Äktenskapet, närvarande i alla tider och i alla kulturer, är ”i själva verket av Gud Skaparen så vist och förutseende inrättat för att i människorna förverkliga hans kärleksplan. Därför utvecklar man och hustru genom den ömsesidiga överlåtelse till varandra, som är speciell och exklusiv för bara dem, den personliga gemenskapen i vilken de fullkomnar varandra och samarbetar med Gud vid tillblivelsen och fostran av nytt mänskligt liv”.⁽¹⁰⁾ I den äktenskapliga kärlekens frukt-samhet bevisar man och kvinna ”att det i början av deras äktenskap-

liga liv finns ett autentiskt "ja", som är uttalat och verkligen utlevt i ömsesidighet, och som alltid är öppet för liv. /.../ Naturlagen, som är grunden för erkännandet av verklig jämställdhet mellan personer och mellan folk, förtjänar att erkännas som den källa, som inspirerar relationen mellan makarna i deras ansvar att frambringa nya barn. Överförandet av liv är inskrivet i naturen och dess lagar förblir som en oskriven norm, som alla måste förhålla sig till".⁽¹¹⁾

7. Det är Kyrkans övertygelse att det som är mänskligt inte bara är mottaget och respekterat av *tron* men också renat, upphöjt och fulländat. Gud, efter att ha skapat människan till sin avbild och liknelse (jfr Mos 1:26), beskrev sin skapelse som "mycket gott" (Mos 1:31), såsom senare skulle antas i sonen (jfr Joh 1:14). I inkarnationens mysterium bekräftade Guds son kroppens och själens värdighet, som utgör en människa. Kristus föraktade inte den mänskliga kroppsligheten, utan förkunnade istället fullkomligt dess betydelse och värde: "I verkligheten är det endast i mysteriet i det inkarnerade ordet som människans mysterium verkligen blir tydligt".⁽¹²⁾

Genom att bli en av oss gör sonen det möjligt för oss att bli "Guds barn" (Joh 1:12), "delaktiga av gudomlig natur" (2 Pet 1:4). Denna nya dimension står inte i konflikt med värdigheten i skapelsen, vilken alla kan känna igen genom bruket av förnuft, utan upplyfter det till en bredare livshorisont, vilket är korrekt mot Gud och ger oss möjligheten att reflektera djupare om mänskligt liv och de akter som det kommer till genom.⁽¹³⁾

Respekten för den individuella människan, vilket förnuftet kräver, förstärks och förhöjs ytterligare i ljuset av dessa trossanningar: därmed ser vi att det inte finns någon motsägelse mellan bekräftelsen av värdigheten och bekräftelsen av heligheten av mänskligt liv. "De olika sätt på vilka Gud, agerande i historien, sörjer om världen och för mänskligheten utesluter inte varandra; tvärtom stöder de varandra och korsar varandra. De har sina ursprung och mål i den eviga, visa och älskade maningen i vilken Gud förutbestämmer män och kvinnor 'till att formas efter hans sons bild' (Rom 8:29)".⁽¹⁴⁾

8. Genom att ta det inbördes förhållandet mellan dessa två dimensioner, *den mänskliga och den gudomliga*, som utgångspunkt, förstår man bättre varför det är så att människan har ett obestridligt värde: *hon har*

en evig kallelse och är kallad att dela den treeniga kärleken hos den levande Guden.

Detta värde tillhör alla utan åtskillnad. Genom kraften av det enkla faktum att hon existerar måste varje människa respekteras fullkomligt. Införandet av diskriminering av mänsklig värdighet på grundval av biologisk, psykologisk eller utbildningsmässig utveckling, eller på grundval av hälsorelaterade kriterier, måste exkluderas. I varje stadium av hennes existens reflekterar människan, skapad i avbild och liknelse av Gud, "ansiktet hos hans enfödde son ... Denna Guds gränslösa och nästan obegripliga kärlek för människan avslöjar till vilken grad den mänskliga personen förtjänar att bli älskad i sig själv, oberoende av andra hänsynstaganden – intelligens, skönhet, hälsa, ungdom, integritet och så vidare. I korthet, mänskligt liv är alltid gott eftersom det är *'en uppenbarelse av Gud i världen, ett tecken på hans närvaro, ett spår av hans härlighet'* (Evangelium vitae, 34)".⁽¹⁵⁾

9. Dessa två dimensioner av mänskligt liv, den naturliga och den övernaturliga, låter oss bättre förstå hur de *handlingar som låter en ny människa bli till*, i vilka en man och en kvinna hänger sig åt varandra, är en *reflektion av treenig kärlek*. "Gud som är kärlek och liv har i mannen och kvinnan inpräglad kallelsen till att vara delaktiga, på ett särskilt sätt i en gemenskap med honom såsom mellan personer, liksom även i hans verk som Skapare och Fader."⁽¹⁶⁾

Det kristna äktenskapet är rotat "i den naturliga fullständighet som existerar mellan man och kvinna, och som vårdas i den personliga viljan hos makarna att dela hela deras livsprojekt, vad de har och vad de är: av denna anledning är sådan gemenskap frukten och symbolen för ett djupt mänskligt behov. Men i Herren Kristus tar Gud upp detta mänskliga behov, bekräftar det, renar det och förhöjer det, vilket leder till perfektion genom äktenskapets sakrament: den Helige Ande som sprids ut i det sakramentala firandet erbjuder kristna par gåvan av en ny kärleksgemenskap, som är den levande och äkta bilden av den unika enhet som gör Kyrkan till Herren Jesus odelbara mystiska kropp".⁽¹⁷⁾

10. Kyrkan, genom att ge uttryck för ett etiskt omdöme om några av de senaste framstegen inom medicinsk forskning rörande människan och hennes tidiga stadier, träder inte emellan inom ett område

som tillhör den medicinska vetenskapen själv, utan kallar snarare alla att ta etiskt och socialt ansvar för deras handlande. Hon påminner dem om att de etiska värdena av biomedicinsk vetenskap mäts med hänvisning till både *den ovillkorliga respekt skyldig varje människa* vid varje tidpunkt av hennes existens, och *försvaret av den specifika natur hos den personliga akten som överför liv*. Läroämbetets ingripande hamnar inom dess uppdrag att *bidra till att forma samvetet*, genom att autentiskt lära ut den sanning som är Kristus och samtidigt genom att deklarerera och auktoritativt bekräfta principerna i den moraliska ordning som kommer av den mänskliga naturen själv.⁽¹⁸⁾

Andra delen:

NYA PROBLEM RÖRANDE FORTPLANTNING

11. I ljuset av de principer som påminns om ovan kan nu vissa frågor gällande fortplantning, som har uppkommit och förtydligats under åren efter publikationen av *Donum vitae*, undersökas.

TEKNIKER FÖR ASSISTERAD BEFRUKTNING

12. När det gäller att *behandla infertilitet* måste nya medicinska tekniker respektera tre fundamentala värden: a) varje människas rätt till liv och till fysisk integritet från befruktningen till den naturliga döden; b) äktenskapets enhet, vilket innebär den ömsesidiga respekten för rätten i ett äktenskap att bli en mor eller far enbart med maken eller hustrun;⁽¹⁹⁾ c) sexualitetens specifikt mänskliga värden som kräver ”att tillblivelsen av en mänsklig person måste vara frukten av den specifika äktenskapliga kärleksakten mellan två makar”.⁽²⁰⁾ Tekniker för att hjälpa fortplantningen ”avvisas inte därför att de är artificiella. I det avseendet uppvisar de läkarkonstens möjligheter. Men man måste värdera dem utifrån en moralisk synpunkt, i det att man relaterar dem till värdigheten hos den mänskliga personen som är kallad att förverkliga Guds kall att ge kärlekens och livets gåva”.⁽²¹⁾

I ljuset av denna princip skall alla tekniker för heterolog konstgjord befruktning,⁽²²⁾ liksom de för homolog konstgjord befruktning⁽²³⁾ som är substitut för den äktenskapliga akten exkluderas. Å andra sidan är tekniker som fungerar som *en hjälp för den äktenskapliga akten* tillåtna. Instruktionen *Donum vitae* deklarerar: ”Läkaren står i personernas och den mänskliga fortplantningens tjänst och har ingen fullmakt att förfoga över dem eller att fatta beslut beträffande dem. Det medicinska ingreppet respekterar personens värdig-

het när det avser att understödja den äktenskapliga akten, genom att underlätta dess genomförande eller hjälpa den att uppnå sitt syfte, dvs. när den sker på normalt sätt.”⁽²⁴⁾ När det gäller homolog artificiell insemination, deklarerar den att: ”Homolog konstgjord insemination inom äktenskapet kan inte godtas, utom i det fall då det tekniska medlet inte ersätter den äktenskapliga akten, utan underlättar och hjälper den för att den skall uppnå sin naturliga bestämmelse.”⁽²⁵⁾

13. Tekniker som är riktade mot att avlägsna hinder för naturlig befruktning, såsom till exempel hormonbehandlingar för infertilitet, kirurgi för endometriosis eller frigörande av äggledare eller kirurgiska ingrepp på dessa är tillåtna. Alla dessa tekniker kan anses som *autentiska behandlingar* eftersom det gifta paret, när väl problemet som orsakar infertiliteten har lösts, åter kan ägna sig åt den äktenskapliga akten som leder till fortplantning utan att läkarens handlingar direkt påverkar själva akten. Ingen av dessa behandlingar ersätter den äktenskapliga akten vilken allena är värdig helt ansvarsfull fortplantning.

För att hjälpa många infertila par som önskar barn borde *adoption* uppmuntras, förespråkas och underlättas av lämplig lagstiftning, så att de många barn som saknar föräldrar kan få ett hem som kan bidra till deras mänskliga utveckling. Därutöver förtjänar forskning och investeringar som riktar sig mot att *förebygga sterilitet* uppmuntras.

IN VITRO-FERTILISERING OCH DET MEDVETNA FÖRSTÖRANDET AV EMBRYON

14. Det faktum att *in vitro*-fertilisering väldigt ofta innebär medveten förstörelse av embryon noterades redan i instruktionen *Donum vitae*.⁽²⁶⁾ Det fanns dem som vidhöll att detta berodde på tekniker som fortfarande var något ofullkomliga. Efterföljande experiment har emellertid visat att alla metoder för *in vitro*-fertilisering fortskrider som om det mänskliga embryot vore en enkel massa av celler som kan användas, utväljas och förstöras.

Det är sant att omkring en tredjedel av de kvinnor som tar sin tillflykt i konstgjord befruktning lyckas med att få ett barn. Det borde dock inte glömmas bort att givet proportionen mellan det totala antalet embryon som produceras och de som slutligen föds är *antalet em-*

bryon som offras extremt högt.⁽²⁷⁾ Dessa förluster accepteras av dem som praktiserar *in vitro*-fertilisering som priset som måste betalas för ett positivt resultat. I verkligheten är det djupt oroväckande att forskningen som bedrivs inom detta område i huvudsak inriktar sig på att åstadkomma bättre resultat vad gäller andelen barn som föds av kvinnor som påbörjar processen, men inte uppvisar något konkret intresse för rätten till liv som varje individuellt embryo har.

15. Det hävdas ofta att förlusten av embryon, i de flesta fall, inte är avsiktlig eller att den sker helt emot föräldrarnas eller läkarnas vilja. Det påstås att det är frågan om risker som inte egentligen skiljer sig från dem i naturlig fortplantning; att försöka generera nytt liv utan att löpa några risker skulle i praktiken innebära att inte göra någonting för att förmedla det. Det är sant att inte alla förluster av embryon vid *in vitro*-fertilisering bär samma förhållande till viljan hos dem som är inblandade. Men det är också sant att övergivandet, förstörandet och förlusten av embryon i många fall är förutsedd och velad.

Embryon som produceras *in vitro* och som har defekter slängs direkt. Det förekommer fler och fler fall där par, som inte har fertilitetsproblem, använder sig av konstgjord befruktning för att på så sätt kunna välja sin avkomma genetiskt. Det är nu vanligt i flera länder att ägglossning stimuleras för att på så sätt utvinna ett stort antal äggceller som sedan befruktas. Av dessa överförs sedan ett antal till kvinnans livmoder och ett antal fryses ned för framtida användning. Skälet till att man för över ett stort antal embryon är att man på så sätt ökar sannolikheten att minst ett embryo faktiskt kommer att implanteras i livmodern. Med denna teknik är därför antalet embryon större än det enda barn som önskas, med förväntningen att några embryon inte kommer att klara sig och att flerbarnsfödslar inte kommer att inträffa. På detta vis innebär tekniken med att överföra multipla embryon en *rent utilitaristisk behandling av embryon*. Man slår av det faktum att inom andra medicinska områden skulle vanlig yrkesetik och hälso- och sjukvårdsmyndigheterna aldrig tillåta en medicinsk praxis som innebär ett sådant högt antal misslyckanden och fataliteter. Faktum är att tekniker med *in vitro*-fertilisering är accepterade med förutsättningen att det individuella embryot inte förtjänar full respekt i jämförelse med den konkurrerande önskan för avkomma som måste uppfyllas.

Denna sorgsna verklighet, som ofta lämnas utan kommentar, är sannerligen förkastlig: de ”olika formerna för konstgjord befruktning, som kan tyckas stå i livets tjänst och som ofta används med den intentionen jämnar i själva verket vägen för nya hot mot livet”.⁽²⁸⁾

16. Kyrkan anser vidare att det är etiskt oacceptabelt att *avskilja fortplantningen från det fullständigt personliga sammanhanget i den äktenskapliga akten*⁽²⁹⁾: mänsklig fortplantning är en personlig akt mellan man och hustru som inte är utbytbar. Den aningslösa acceptansen av det enorma antalet aborter *in vitro*-fertilisering medför visar tydligt hur ersättandet av den äktenskapliga akten med en teknisk procedur – utöver att vara en motsägelse mot den respekt som vi är skyldiga fortplantningen som något som inte kan reduceras till enbart reproduktion – leder till en försvagning av den respekt som vi är skyldiga varje enskild människa. Erkännandet av denna respekt är, å andra sidan, främjat av intimiteten mellan man och hustru närd av äktenskaplig kärlek.

Kyrkan erkänner legitimiteten i önskan efter ett barn och förstår lidandet hos par som kämpar med fertilitetsproblem. En sådan önskan ska emellertid inte få åsidosätta värdigheten i varje mänskligt liv med total överlägsenhet. Längtan efter ett barn kan inte rättfärdiga ”produktionen” av avkomma lika lite som önskan att inte ha barn inte kan rättfärdiga förstörandet av ett barn när väl han eller hon har blivit till.

Det verkar i själva verket som om en del forskare, i avsaknad av varje etisk referenspunkt och medvetna om möjligheterna inneboende i teknologiska framsteg, kapitulerar för logiken i rent subjektiva önskemål⁽³⁰⁾ och för ekonomiska påtryckningar som är väldigt starka inom detta område. Med denna manipulering av människan i hennes embryonala stadium bör det återigen påpekas att ”Guds kärlek gör inte skillnad mellan det nyligen tillblivna barnet fortfarande i sin moders livmoder och barnet eller den unga personen, eller den vuxne och den äldre. Gud gör inte skillnad på dem eftersom han i varje ser en prägel av hans egen liknelse och avbild (1 Mos 1:26) ... Därför har Kyrkans läroämbete kontinuerligt proklamerat varje människolivs heliga och okränkbara natur från dess konception till dess naturliga avslut”.⁽³¹⁾

INTRACYTOPLASMATISK SPERMIEINJEKTION (ICSI)

17. *Intracytoplasmatisk spermieinjektion* tillhör de nyare tekniker för konstgjord befruktning som gradvis har vuxit i betydelse.⁽³²⁾ Denna teknik används med tilltagande frekvens tack vare dess effektivitet i att bese-gra olika former av manlig infertilitet.⁽³³⁾

Precis som i allmänhet med *in vitro*-fertilisering, som denna är en variant av, är ICSI i sig självt otillåtet: *det skapar total separation mellan fortplantningen och den äktenskapliga akten*. I själva verket sker ICSI ”utanför makarnas kroppar, under assistans av tredje person, vars kompetens och tekniska kunnande är avgörande för resultatet. Metoden anförtror embryots liv och identitet åt läkarnas och biologernas makt och upprättar ett teknikens herravälde över den mänskliga personens första ursprung och bestämmelse. En sådan relation, präglad av dominans, motsäger i sig själv den värdighet och jämlikhet som måste vara gemensam för föräldrar och barn. Konceptionen *in vitro* är resultatet av en teknisk handling som styr befruktningen. Denna typ av befruktning är varken frambragd eller avsedd som uttrycket för och frukten av den specifika äktenskapliga akten.”⁽³⁴⁾

NEDFRYSNING AV EMBRYON

18. En av metoderna för att förbättra chanserna för att lyckas med tekniker för *in vitro*-fertilisering är att multiplicera försöken. För att undvika att flera gånger ta äggceller från kvinnans kropp omfattar denna process ett enda ingrepp där ett flertal äggceller samlas in och följs av nedfrysning av ett betydande antal av de embryon som har blivit till *in vitro*.⁽³⁵⁾ På detta sätt kan proceduren upprepas eller fler graviditeter kan försökas senare, om det första försöket att bli gravid inte skulle lyckas. I vissa fall fryses också de embryon som används i den första överföringen ner, eftersom den hormonstimulering av äggledarna som används för att få fram äggcellerna har vissa effekter som får läkarna att vilja vänta tills dess att kvinnans fysiska tillstånd har normaliserats innan de försöker föra över ett embryo till hennes livmoder.

Nedfrysning är *oförenligt med den respekt vi är skyldiga mänskliga embryon*; det förutsätter att de skapas *in vitro*; det utsätter dem för allvar-

liga risker för död eller fysisk skada eftersom en stor andel inte överlever processen med nedfrysning och upptining; det förnekar dem åtminstone temporärt moderligt mottagande och havandeskap; och det placerar dem i ett tillstånd där de är mottagliga för framtida attacker och manipuleringar.⁽³⁶⁾

Majoriteten av de embryon som inte används förblir ”föräldralösa”. Deras föräldrar frågar inte efter dem och i vissa fall förloras alla spår till föräldrarna. Detta är anledningen till att det i nästan alla länder där *in vitro*-fertilisering sker finns flera tusentals nedfrysta embryon.

19. När det gäller det *stora antal nedfrysta embryon som redan finns* blir frågan: vad skall ske med dessa? Några av dem som ställer sig denna fråga förstår inte dess etiska natur, motiverade som de är av de lagar i vissa länder som kräver att kliniker med nedfrysta embryon regelbundet tömmer sina lagringstankar. Andra, emellertid, är medvetna om den allvarliga orättfärdighet som har begåtts och undrar hur man bäst skall möta uppgiften att lösa den.

Förslag att *använda dessa embryon för forskning eller för att bota sjukdomar* är självklart oacceptabla, eftersom de ser embryon som enbart ”biologiska material” och resulterar i att de förstörs. Förslaget att tina upp dessa embryon utan att återaktivera dem och använda dem för forskning, som om de vore vanliga kadaver, är också oacceptabelt.⁽³⁷⁾

Förslaget att dessa embryon skulle kunna användas av infertila par för *behandling av infertilitet* är inte heller det etiskt acceptabla av samma anledningar som gör konstgjord heterolog befruktning otillåten likt varje form av surrogatmoderskap,⁽³⁸⁾ denna tillämpning skulle också leda till andra problem av medicinsk, psykologisk och juridisk natur.

Det har också föreslagits, enbart för att låta människor födas som annars är dömda till destruktions, att man skulle kunna införa ett slags ”*fosteradoption*”. Detta förslag, lovvärt när det gäller avsikten att respektera och försvara mänskligt liv, innebär dock flera problem liknande dem som nämns ovan.

När man tagit allt i beaktning måste det erkännas att de tusentals övergivna embryona representerar *ett tillstånd av orättfärdighet som inte kan lösas*. Därför kom Johannes Paulus II med en ”uppmaning till

världens vetenskapliga myndigheters samvete och framförallt läkare, att produktionen av mänskliga embryon skall avslutas då det inte tycks finnas någon moraliskt tillåten lösning på ödet för det flera tusental 'nedfrysta' embryon, som är och fortsätter att vara föremål för grundläggande rättigheter och därför borde skyddas av lag såsom människor".⁽³⁹⁾

NEDFRYSNINGEN AV ÄGGCELLER

20. För att undvika de allvarliga etiska problem som uppstår med nedfrysningen av embryon har man utvecklat teknikerna för nedfrysning av äggceller.⁽⁴⁰⁾ När väl ett tillräckligt antal äggceller har frambringats för ett flertal försök med konstgjord befruktning, befruktas endast de ägg som skall föras över till kvinnans kropp, resten fryses ned för framtida befruktning och överföring om de första försöken misslyckas.

I detta hänseende bör det påpekas att nedfrysning av äggceller med avsikten att användas för konstgjord befruktning måste anses moraliskt oacceptabelt.

REDUCERINGEN AV EMBRYON

21. Några tekniker som används vid konstgjord befruktning, framförallt överföring av multipla embryon till kvinnans livmoder, har orsakat en kraftig ökning av antalet flerbördsgraviditeter. Denna situation ger i sin tur upphov till utövandet av så kallad embryoreducering, ett ingrepp där embryon eller foster i livmodern avlivas direkt. Beslutet att avliva mänskliga liv, givet att det var ett mänskligt liv som efterfrågades från början, representerar en motsägelse som ofta leder till lidande och skuld känslor som varar i flera år.

Från en etisk ståndpunkt är *embryoreducering en medvetet selektiv abort*. Det är i själva verket en medveten och direkt eliminering av en eller flera oskyldiga människoliv i det initiala skedet av deras existens, och som sådan representerar den alltid en allvarlig moralisk ordning.⁽⁴¹⁾

De etiska rättfärdiggörandena för embryoreducering baseras ofta på paralleller med naturkatastrofer eller krissituationer i vilka, trots

de bästa av avsikterna hos alla inblandade, det inte är möjligt att rädda alla. Sådana paralleller kan inte på något sätt stå till grund för ett agerande som är direkt abortivt. Vid andra tillfällen åberopas moraliska principer, såsom de om det mindre onda eller dubbeleffekten, vilka inte heller de är applicerbara på detta fall. Det är aldrig tillåtet att göra något som är grundläggande otillåtet; *målet helgar inte medlen*.

PREIMPLANTATORISK DIAGNOSTIK

22. Preimplantatorisk diagnostik är ett slags prenatal diagnostik som hänger ihop med tekniker för konstgjord befruktning i vilken embryon som bildats *in vitro* genomgår genetisk diagnostik innan de förs över till en kvinnas livmoder. Sådan diagnostik görs *för att säkerställa att endast de embryon som är fria från defekter eller som har det önskade könet eller andra specifika kvaliteter förs över*.

I motsats till andra former av prenatal diagnostik, där den diagnostiska fasen är tydligt separerad från varje möjligt senare avlägsnande och som därmed ger paret tid att acceptera ett barn med medicinska problem, är, i detta fall, diagnostiken före implanteringen direkt följd av eliminering av de embryon som har en genetisk eller kromosomal förändring, eller som är av fel kön, eller som har andra kvaliteter som inte är önskvärda. Preimplantatorisk diagnostik – sammanlänkad som den är med konstgjord befruktning som i sig självt alltid är otillåtet – är riktad mot *kvalitativ selektion och påföljande destruktion av embryon*, vilket utgör en abortiv handling. Preimplantatorisk diagnostik är därmed uttryck för en *eugenisk mentalitet* som "accepterar selektiva aborter för att förhindra att foster som är behäftade med olika slags missbildningar föds. En sådan attityd är skamlig och i högsta grad klandervärd, eftersom den dristar sig att mäta det mänskliga livets värde i termer av "normalitet" och kroppslig hälsa och samtidigt öppnar vägen till lagligt godkännande av barnamord och eutansi."⁽⁴²⁾

Genom att behandla mänskliga embryon som enbart "laboratoriematerial" är *själva begreppet mänsklig värdighet utsatt för förändring och särbehandling*. Värdighet tillhör utan åtskillnad varje enskild människa, utan hänsyn till hennes föräldrars önskan, hennes sociala ställning,

utbildning eller fysisk utvecklingsnivå. Om man under andra tider, medan begrepp och krav för mänsklig värdighet accepterades i allmänhet, praktiserade diskriminering på grundval av ras, religion eller social ställning, finns idag en icke desto mindre allvarlig och orättfärdig form av diskriminering, som leder till ett icke-erkännande av den etiska och juridiska statusen för människor som lider av allvarlig sjukdom eller funktionshinder. Det glöms bort att sjuka och handikappade inte är en separat kategori människor; i själva verket är sjukdom och funktionshinder en del av det mänskliga tillståndet och påverkar varje individ, även när det inte finns någon direkt erfarenhet av det. Sådan diskriminering är omoralisk och måste därför anses som juridiskt oacceptabel, precis som det finns en skyldighet att eliminera kulturella, ekonomiska och sociala hinder som motverkar fullständigt erkännande och skydd av sjuka och funktionshindrade människor.

NYA FORMER AV INGREPP SOM FÖRHINDRAR IMPLANTATION OCH FORTSATT GRAVIDITET

23. Vid sidan av metoder för att förhindra graviditet som är, riktigt sagt, preventiva, det vill säga som förhindrar att ett barn blir till efter en sexuell handling, finns det andra tekniska medel som agerar efter befruktningen, när embryon redan har bildats, antingen före eller efter implanteringen i livmoderväggen. Sådana metoder är *implantationsförhindrande* (eng. *interceptive*) om de ingriper mot embryot före implanteringen och *förhindrar fortsatt graviditet* (eng. *contragestative*) om de leder till att embryot elimineras efter implanteringen.

För att ytterligare främja bruket av metoder som förhindrar implantation⁽⁴³⁾ påstås det ibland att det sätt på vilka de fungerar inte är ordentligt förstått. Det är sant att det inte alltid föreligger fullständig kunskap om hur olika läkemedel fungerar, men vetenskapliga studier visar på att det *helt klart finns en hämmande effekt på implanteringen*, även om det inte innebär att de orsakar abort varje gång de används, också eftersom inte varje samlag leder till befruktning. Det bör dock noteras att de som försöker förhindra implantering av ett embryo som kan ha blivit till, och som därför begär eller skriver ut ett sådant läkemedel, normalt sett avser att framkalla en abort.

När det föreligger en försening i menstruationen används ibland medel som förhindrar fortsatt graviditet,⁽⁴⁴⁾ normalt sett en eller två veckor efter det att den menstruationen inte kommit. Det uttalade målet är att återställa menstruationen, men det som i själva verket sker är att *ett embryo som nyligen har implanterats aborteras*.

Som redan är känt är abort ”hur den än genomförs, [...] ett avsiktligt och direkt dödande av en människa i begynnelsekedet av dess existens, mellan befruktningen och födelsen”.⁽⁴⁵⁾ Därför faller det att använda medel som förhindrar implantation eller fortsatt graviditet inom ramen för *synden abort* och är gravt omoraliska. Vidare finns det, när det är fastställt att en abort har skett, allvarliga påföljder inom kanonisk lag.⁽⁴⁶⁾

Tredje delen:

NYA BEHANDLINGSMETODER SOM INNEBÄR MANIPULATION AV EMBRYOT ELLER DEN MÄNSKLIGA ARVSMASSAN

24. Kunskap som inhämtats under senare år har öppnat nya perspektiv både för regenerativ medicin och för behandling av genetiska sjukdomar. Framförallt har *forskning på embryonala stamceller* och dess framtida möjligheter rönt stort intresse, även om sådan forskning hitintills inte har lett till effektiva resultat, till skillnad från *forskning på adulta stamceller*. Eftersom vissa vidhåller att de möjliga medicinska framsteg som kan bli resultatet av forskning på embryonala stamceller kan rättfärdiga de olika formerna av manipulation och destruktion av mänskliga embryon, har en hel rad frågor om genetisk behandling uppstått, från kloning till att använda stamceller, vilka bör underkastas en grundlig moralisk värdering.

GENTERAPI

25. *Genterapi* avser normalt genetiska tekniker som används på människor för behandlingsändamål, det vill säga med avsikt att bota genetiska sjukdomar. Emellertid har genterapi också försöksvis använts för sjukdomar som inte är genetiska, framförallt cancer.

Rent teoretiskt är det möjligt att använda genterapi på två olika nivåer: genterapi på somatiska celler och på könsceller. *Genterapi på somatiska celler* avser att eliminera eller reducera genetiska avvikelser på kroppscellerna, det vill säga på de celler som inte är könsceller utan utgör kroppens vävnad och organ. Det inbegriper behandlingar riktade mot vissa individuella celler med effekter som är begränsade till en enda person. *Genterapi på könsceller* avser istället att korrigera genetiska avvikelser som finns i könsceller med målsättningen att överföra

effekterna av behandlingen på individens avkomma. Sådana metoder för genterapi, oavsett om de används på somatiska celler eller på köns-celler, kan utföras på ett foster inne i livmodern *innan hon eller han föds*, på ett barn *efter födseln* eller på en vuxen.

26. För att kunna göra en moralisk utvärdering bör följande distinktioner hållas i minnet. *Behandlingar som används på somatiska celler för rent behandlingsmässiga ändamål är i princip moraliskt acceptabla*, eftersom de har som målsättning att återställa en normal genetisk konfiguration hos patienten eller att motverka skador som åsamkats genom genetiska anomaliteter eller andra sjukdomar. Givet att genterapi kan innebära allvarliga risker för patienten, måste den etiska principen respekteras enligt vilken det, för att fortskrida med en behandling, är nödvändigt att på förhand fastställa att den person som ska behandlas inte kommer att utsättas för sådana risker för hennes hälsa eller fysiska integritet som inte är rimliga i förhållande till allvaret i den sjukdom som man söker bota. Ett informerat samtycke från patienten eller dennes rättmätige representant krävs också.

Den moraliska utvärderingen av *genterapi på köns-celler* är annorlunda. Oavsett vilka genetiska förändringar som görs på köns-cellerna kommer dessa att föras över på eventuella barn. På grund av att de risker som är förbundna med varje genetisk manipulation är stora och ännu inte helt kontrollerbara *i forskningens nuvarande tillstånd, kan det inte anses moraliskt acceptabelt att agera på ett sätt som kan orsaka möjlig skada på den resulterande avkomman*. Vad gäller genterapi på embryon måste det tilläggas att detta endast sker inom ramen för *in vitro*-fertilisering och därmed förhindras av alla de etiska invändningar som finns mot dessa behandlingar. Av de skälen måste det därför fastställas att alla existerande varianter av genterapi på köns-celler är moraliskt oacceptabla.

27. *Frågan om att använda gentekniker för andra ändamål än medicinsk behandling kräver också övervägande*. Vissa har föreställt sig möjligheten att använda gentekniker för att introducera förändringar med det förutsatta målet att genpoolen ska förbättras och förstärkas. Några av dessa förslag ger uttryck för ett visst missnöje eller till och med avståndstagande från värdet av människan som en slutgiltig varelse och person. Förutom de tekniska svårigheter och de reella och potentiella

risker som föreligger, skulle sådana manipulationer gynna en eugenisk mentalitet och leda till indirekta sociala stigma för de människor som saknar vissa kvaliteter, samtidigt som de skulle ge fördelar till kvaliteter som råkar vara uppskattade av en viss kultur eller ett visst samhälle; sådana kvaliteter utgör inte det som är specifikt mänskligt. Detta står i kontrast mot den grundläggande sanningen om att alla människor är lika, som är uttryckt i rättvisepincipen. Om denna princip frångås skulle det på lång sikt motverka fredlig samlevnad mellan individer. Vidare undrar man vem det är som ska fastställa vilka förändringar som ska anses som positiva och vilka som inte ska anses vara det, eller vilka begränsningar som ska läggas på individers begäran om förbättringar, eftersom det vore ekonomiskt omöjligt att uppfylla allas önsningar. Varje tänkbart svar på dessa frågor skulle emellertid ha sitt ursprung i godtyckliga och tvivelaktiga kriterier. Allt detta leder till slutsatsen att föreställningen om ett sådant ingrepp förr eller senare skulle leda till att samhället skulle skadas genom att någras önskan skulle sättas framför andras frihet. Slutligen bör det också noteras att man i försöken att skapa *en ny slags människa* kan spåra *ideologiska element* av hur människan försöker ta sin Skapares plats.

När Kyrkan fastställer det etiskt negativa i dessa former av behandling, som förutsätter *orättfärdig dominans av människor över andra människor*, påminner hon också om behovet av att återvända till en inställning av omhändertagande av människor och om utbildning i att acceptera mänskligt liv i dess konkreta, historiska slutgiltiga natur.

MÄNSKLIG KLONING

28. Mänsklig kloning avser asexuell eller könslös fortplantning av hela den mänskliga organismen med avsikt att skapa en eller flera kopior som, ur ett genetiskt perspektiv, är till stora delar identiska med det enda originalet.⁽⁴⁷⁾

Kloning förespråkas av två grundläggande anledningar: *fortplantning*, det vill säga framkallandet av födseln av ett barn, och *medicinsk behandling* eller forskning. Rent teoretiskt skulle reproduktiv kloning kunna tillfredsställa vissa specifika behov såsom kontroll över mänsklig utveckling, selektion av människor med överlägsna kvaliteter, selek-

tion av barnets kön, framtagande av ett barn som är en kopia av ett annat, eller ett barn för ett par vars infertilitet inte kan botas på annat sätt. Terapeutisk kloning, å andra sidan, har föreslagits som ett sätt att få fram embryonala stamceller med en förutbestämd genetisk arvs-massa för att kunna övervinna problemet med immunsystemets avstötning; detta är därför kopplat till användandet av stamceller.

Försök med kloning har orsakat genuina farhågor i hela världen. Olika nationella och internationella organisationer har uttalat sig avvisande mot mänsklig kloning och det har förbjudits i ett stort antal länder.

Mänsklig kloning är i sig självt en otillåten handling eftersom metoden, genom att den tar de etiskt oacceptabla teknikerna för konstgjord befruktning till sitt yttersta, försöker *frambringa en ny människa utan någon koppling till det ömsesidiga givandet mellan makar* och, mer radikalt, *utan någon koppling till sexualitet*. Detta leder till manipulering och allvarligt skadliga orätter mot mänsklig värdighet.⁽⁴⁸⁾

29. Om kloning gjordes för *fortplantning* skulle det påtvinga den klonade individen en förutbestämd genetisk identitet och därmed underkasta denne – såsom har fastställts – ett slags *biologiskt slaveri*, som det skulle vara svårt för honom att frigöra sig från. Det faktum att någon orättmätigt skulle förskaffa sig rätten att godtyckligt avgöra genetiska kännetecken hos en annan människa utgör *ett allvarligt brott mot den människans värdighet liksom mot den fundamentala principen om alla människors likhet*.

Originaliteten hos varje människa är en konsekvens av det specifika förhållande som föreligger mellan Gud och människan från hennes första stund av existens och inbegriper skyldigheten att respektera varje människas säregenhet och integritet, också biologiskt och genetiskt. I mötet med andra möter vi en människa som fått sin existens och sina kännetecken tack vare Guds kärlek, och endast kärleken mellan man och hustru utgör en förmedling av den kärleken i likhet med Skaparens och den himmelske Faderns plan.

30. Från en etisk ståndpunkt är så kallad terapeutisk kloning ännu allvarligare. Att skapa embryon med avsikten att kasta bort dem, även om avsikten är att hjälpa sjuka, är fullkomligt oförenligt med mänsklig värdighet, eftersom det gör människans existens i sitt embryonala sta-

dium till inget annat än ett medel som kan användas och förstöras. Det är *oerhört omoraliskt att offra ett mänskligt liv för terapeutiska ändamål.*

De etiska protester som höjs bland många mot terapeutisk kloning och mot bruket av mänskliga embryon som formats *in vitro*, har föranlett en del forskare att föreslå nya tekniker som presenteras som i stånd att producera stamceller med embryonala egenskaper utan att förutsätta att man förstör genuint mänskliga embryon.⁽⁴⁹⁾ Dessa förslag har mötts med frågor av både vetenskaplig och etisk natur vad gäller framförallt den ontologiska statusen hos den ”produkt” som tagits fram på detta vis. Tills dess att dessa tveksamheter har klarlagts måste uttalandena i encyklikan *Evangelium vitae* hållas i minnet: ”Detta är för övrigt så viktigt att det med tanke på de moraliska skyldigheterna borde räcka med blotta misstanken om förefintligheten av en person för ett mycket tydligt förbud mot varje ingrepp som är avsett att döda ett mänskligt embryo.”⁽⁵⁰⁾

TERAPEUTISK ANVÄNDNING AV STAMCELLER

31. Stamceller är odifferentierade celler med två grundläggande kännetecken: a) den förlängda förmågan att föröka sig själva samtidigt som de bibehåller det odifferentierade tillståndet; b) förmågan att producera kortvariga progenitorceller från vilka helt differentierade celler uppkommer som till exempel nervceller, muskelceller och blodceller.

När det väl hade fastställts experimentellt att stamceller när de överförs till skadad vävnad tenderar att främja celltillväxt och vävnadens återskapande, öppnades nya möjligheter för regenerativ medicin, som har varit föremål för ett stort intresse från forskare runt om i världen.

Bland de källor till mänskliga stamceller som har identifierats är: embryon i de första stadierna av existens, foster, blod från navelsträngen och olika vävnader från vuxna (benmärg, navelsträng, hjärna, embryonal bindväv från olika organ) och fostervatten. I början fokuserade studier på *embryonala stamceller*, eftersom man antog att endast dessa hade avgörande förmågor för multiplicering och differentiering.

Flertalet studier har emellertid visat att *adulta stamceller* också har en viss mångsidighet. Även om dessa celler inte verkar ha samma kapacitet eller samma formbarhet som stamceller från embryon, antyder avancerade vetenskapliga studier att dessa celler ger fler positiva resultat än embryonala stamceller. Dagens behandlingsriktlinjer ger möjlighet att använda adulta stamceller och flera forskningsområden har lanserats och öppnar för nya, lovande möjligheter.

32. När det gäller etisk utvärdering är det nödvändigt att reflektera över de *metoder som används för att frambringa stamceller liksom de risker som är förknippade med deras kliniska och experimentella användning*.

I dessa metoder måste stamcellens ursprung tas i beaktning. Metoder som inte åsamkar allvarliga skador på de subjekt som stamcellerna tas från måste anses acceptabla. Detta är generellt sett fallet när vävnaden tas från: a) en vuxen organism; b) navelsträngsblodet vid födseln; c) foster som har dött av naturliga orsaker. Att frambringa stamceller från ett levande mänskligt embryo orsakar emellertid ovillkorligen embryots död och måste därför anses som fullkomligt oacceptabelt: "Forskningen i dessa fall, oavsett effektiva terapeutiska resultat, står inte i människans tjänst. Faktum är att denna forskning går framåt genom att man förtrycker mänskligt liv, vars värdighet är jämförbar med den hos andra människor och hos forskarna själva. Historien själv har tidigare fördömt sådan forskning och kommer också i framtiden att fördöma den, inte bara för att den saknar Guds ljus men också för att den saknar medmänsklighet".⁽⁵¹⁾

Att använda embryonala stamceller eller differentierade celler framtagna från dem – även när de tillhandahålls av andra forskare genom förstörelsen av embryon eller när sådana celler är kommersiellt tillgängliga – innebär allvarliga problem eftersom det förutsätter ett samarbete med omoraliska handlingar.⁽⁵²⁾

Det finns inga moraliska betänkligheter kring klinisk användning av stamceller som har tagits fram på ett acceptabelt sätt, dock måste de vanliga kriterierna för medicinsk etik respekteras. Sådan användning bör kännetecknas av vetenskaplig noggrannhet och försiktighet genom att reducera de risker som patienten utsätts för till ett minimum och genom att möjliggöra informationsutbyte mellan kliniska utövare och fullständig öppenhet gentemot allmänheten.

Forskningsinitiativ som innefattar användning av adulta stamceller bör uppmuntras och stödjas eftersom de inte innebär några etiska problem.⁽⁵³⁾

FÖRSÖK ATT SKAPA HYBRIDER

33. På senare tid har äggceller från djur använts för omprogrammering av kärnan i mänskliga somatiska celler – detta kallas allmänt *hybridkloning* – för att kunna utvinna embryonala stamceller från de resulterande embryona utan att måste använda mänskliga äggceller.

Från en etisk ståndpunkt representerar sådana procedurer ett brott mot människans värdighet, eftersom man *blandar beståndsdelar från människa och djur, vilket kan störa den specifikt mänskliga identiteten*. Den möjliga användningen av stamceller, som tagits från dessa embryon, kan också inbegripa ytterligare hälsorisker, hitintills okända, på grund av närvaron av animaliskt genetiskt material i deras cytoplasma. Att medvetet utsätta en människa för en sådan risk är moraliskt och etiskt oacceptabelt.

ANVÄNDNING AV MÄNSKLIGT "BIOLOGISKT MATERIAL" AV OTILLÅTET URSPRUNG

34. Cellinjer som kommer från ett otillåtet ingrepp mot en människas liv eller fysiska integritet används ibland i forskning och för att framställa vaccin. Kopplingen till den orätta handlingen kan antingen vara förmedlad eller direkt eftersom det ofta handlar om celler som fortplantar sig snabbt och i stora mängder. Detta "material" görs ibland kommersiellt tillgängligt eller distribueras fritt till forskningscentra från myndigheter som genom lagstiftning har denna funktion. Allt detta skapar *flera etiska problem när det gäller samarbete med det onda och undergrävande av moral*. Det är därför på sin plats att formulera generella principer med grundval ur vilka personer med goda intentioner kan utvärdera och lösa situationer som de möjligen kan finna sig själva i på grund av sitt yrkesutövande.

Det bör has i åtanke framförallt att kategorin abort "måste också tillämpas på de nya formerna av *ingrepp på mänskliga embryon* som, även

om själva ändamålen med ingreppen är hedervärda, oundvikligen medför att embryot dödas. Det är vad som händer vid *experiment med embryon*, som blir allt vanligare inom den biomedicinska forskningen och är lagligen tillåtna i några länder.

/.../ [A]nvändningen av embryon och mänskliga foster som försöksobjekt utgör ett skändligt brott mot deras värdighet som mänskliga varelser. De har rätt till samma respekt som det redan födda barnet och varje person.⁽⁵⁴⁾ Dessa former av experiment utgör alltid en djup moralisk oordning.⁽⁵⁵⁾

35. En annan situation uppstår när forskare använder ”biologiskt material” med ett otillåtet ursprung som har producerats utanför deras forskningscentrum eller som har köpts in kommersiellt. Instruktionen *Donum vitae* formulerade den allmänna princip som måste vara gällande i dessa fall: ”Kvarlevorna av mänskliga embryon och foster – de må vara avsiktligt aborterade eller inte – måste respekteras på samma sätt som kvarlevorna av andra avlidna människor. I synnerhet får de inte utsättas för dissektioner eller obduktioner så länge deras död inte med säkerhet fastställts, och inte utan föräldrarnas eller moderns medgivande. Därutöver måste alltid det moraliska kravet stå kvar att ingen medhjälp till frivillig abort förekommit och att faran för förargelse uteslutits.”⁽⁵⁶⁾

Oberoendekriteriet, såsom det har formulerats av vissa etikkommittéer, är i detta hänseende inte tillräckligt. Enligt detta kriterium skulle användandet av ”biologiskt material” med ett otillåtet ursprung vara etiskt acceptabelt om det skulle finnas en tydlig gräns mellan å ena sidan de som producerar, fryser ned och orsakar embryonas död och å andra sidan forskarna som är inblandade i vetenskapliga experiment. Oberoendekriteriet räcker inte till för att undvika en motsägelse i inställningen hos den person som säger sig inte tolerera orättfärdigheten som andra orsakar, men samtidigt för sitt eget arbete accepterar det ”biologiska material” som andra har tagit fram genom den orättfärdigheten. När den oacceptabla handlingen understöds i den lagstiftning som reglerar hälso- och sjukvård och forskning måste man ta avstånd från de onda delarna av det systemet för att undvika att ge ett intryck av en viss grad av acceptans eller tolerans av handlingar som är djupt orättfärdiga.⁽⁵⁷⁾ Varje intryck av acceptans bidrar de facto till

den i vissa medicinska och politiska cirklar växande likgiltigheten inför, om inte godkännande av, sådana handlingar.

Tidvis väcks invändningar att de ovannämnda hänsynstagandena skulle innebära att människor med god vilja som forskar skulle vara skyldiga att aktivt motsätta sig alla de oacceptabla handlingar som sker inom det medicinska området och därmed göra deras etiska ansvar orimligt stort. I verkligheten åligger dem skyldighet att undvika inblandning i ondska och skandal bara i deras normala yrkesmässiga aktiviteter, som de måste utföra på ett rättfärdigt sätt och genom vilka de måste bära vittnesmål om livets värde genom deras motstånd mot djupt orättfärdiga lagar. Därför måste det fastställas att det finns skyldighet att vägra använda sådant "biologiskt material" även när det inte finns någon direkt koppling mellan forskaren och handlingarna hos dem som utförde den konstgjorda befruktningen eller aborten, eller när ingen överenskommelse gjorts i förväg med de kliniker där den konstgjorda befruktningen genomfördes. Denna skyldighet kommer sig av nödvändigheten av att, inom sitt forskningsområde, *fjärma sig från ett djupt orättfärdigt juridiskt läge och att med tydlighet bekräfta det mänskliga livets värde*. Därför är det ovannämnda oberoendekriteriet nödvändigt, men kan vara etiskt otillräckligt.

Självklart finns inom denna allmänna bild *olika ansvarsgrader*. Allvariga situationer kan vara moraliskt proportionella för att rättfärdiga användandet av sådant "biologiskt material". Därför kan det vara acceptabelt, på grund av riskerna för barnens hälsa, för föräldrar att använda vaccin som utvecklats med hjälp av cellinjer med oacceptabelt ursprung, samtidigt som man måste tänka på att alla har en skyldighet att tillkännage sitt missnöje och begära att hälso- och sjukvårdsmyndigheter tillhandahåller andra typer av vaccin. I organisationer där cellinjer med oacceptabelt ursprung används är ansvaret hos dem som tar besluten inte detsamma som hos dem som inte har någon talan.

I samband med det brådskande behovet att *mobilisera samveten som är för livet*, måste de som arbetar inom hälso- och sjukvården påminnas att "deras ansvar idag [är]synnerligen stort. Det finner sin djupaste inspiration och sitt starkaste stöd just i sjukvårdsyrkets inneboende och nödvändiga moraliska dimension, något som erkändes redan av den gamla och ännu aktuella *hippokratiska eden* enligt vilken varje läkare

skall eftersträva en absolut respekt för det mänskliga livet och dess helighet.”⁽⁵⁸⁾

SLUTSATS

36. Det finns dem som anser att Kyrkans morallära innehåller för många förbud. I själva verket är hennes lära emellertid baserad på erkännandet och främjandet av alla de gåvor som Skaparen har givit människan såsom liv, kunskap, frihet och kärlek. Det är inte bara människans intellektuella handlingar som bör uppskattas utan också de praktiska, såsom arbete och teknologiska handlingar. Genom dessa deltar människan i själva verket i Guds kreativa kraft och är kallad att transformera skapelsen genom att ordna dess många resurser i riktning mot alla människors värdighet och välstånd och människan i hennes helhet. På detta sätt fungerar människan som förvaltare av värdet och den inneboende skönheten i skapelsen.

Mänsklighetens historia visar emellertid hur människan har missbrukat, och kan fortsätta att missbruka, de förmågor som Gud har givit henne, vilket ger upphov till *olika sorters orättfärdig diskriminering och förtryck* av de svagaste och mest försvarslösa: de dagliga attackerna på mänskligt liv, förekomsten av stora fattiga områden där människor dör av sjukdom och hunger, utestängda från de intellektuella och praktiska resurserna som finns i överflöd i många länder; tekniska och industriella utvecklingar som skapar verkliga risker för ekosystemets kollaps; användning av vetenskaplig forskning inom fysik, kemi och biologi för krigsändamål; de många konflikter som fortfarande delar folk och kulturer; dessa är sorgligt nog endast en del av de mest uppenbara tecknen på hur människan kan använda sina förmågor på ett negativt sätt och bli sin egen värsta fiende genom att glömma bort sin ädla och unika kallelse att delta i Guds kreativa arbete.

Samtidigt har mänsklighetens historia också visat upp verkliga *framsteg vad gäller förståelse och erkännande av värdet och värdigheten hos varje person* som grunden för de rättigheter och etiskt oavvisliga krav, som människans samhällen har varit, och fortsätter att vara, strukturerade genom. Precis därför, för att främja mänsklig värdighet, har seder och bruk skadliga för den värdigheten varit förbjudna. Därför,

till exempel, finns det juridiska och politiska förbud – inte bara etiska – mot rasism, slaveri, orättfärdig diskriminering och marginalisering av kvinnor, barn, sjuka och funktionshindrade. Sådana förbud bär vittnesbörd för det oförytterliga värdet och den inneboende värdigheten hos varje människa och är tecken på verkliga framsteg i mänsklighetens historia. Med andra ord, legitimiteten i varje förbud ligger i behovet av att skydda ett autentiskt moraliskt värde.

37. Om mänskliga och sociala framsteg till en början kännetecknades av industriell utveckling och produktion av konsumentvaror utmärks den idag av utvecklingen inom informationsteknologin, forskning inom genetik, medicin och bioteknologi till mänsklighetens fördel, vilka är områden av stor vikt för mänsklighetens framtid, men som det också finns tydliga och oacceptabla missbruk inom. ”Precis som det för ett århundrade sedan var arbetarklassens fundamentala rättigheter som förtrycktes, och Kyrkan visade mod och kom till deras försvar genom att deklarerat arbetarnas okränkbara rättigheter, känner sig Kyrkan skyldig att tala ut med samma mod för dem som saknar röst när nu en annan kategori människor får sina fundamentala rättigheter förtryckta. Hennes är alltid det evangeliska ropet till försvar för världens fattiga, de som hotas och avskys och vilkas mänskliga rättigheter bryts”.⁽⁵⁹⁾

I enlighet med Kyrkans läromässiga och pastorala mission har Kongregationen för tros läran känt sig förpliktad att på nytt upprepa både värdigheten och varje människas fundamentala och oförytterliga rättigheter, också för dem som är i de inledande stadierna av sin existens, och att tydligt deklarerat behovet av skydd och respekt som denna värdighet avkräver alla.

Att uppfylla denna förpliktelse förutsätter modigt motstånd mot alla de seder och bruk som resulterar i allvarlig och orättfärdig diskriminering mot ofödda människor, som har en människas värdighet, skapade som alla andra i Guds avbild. *Bakom varje ”nej” i den svåra uppgiften att skilja mellan gott och ont, lyser ett stort ”ja” till att erkänna värdigheten och det oförytterliga värdet hos varje enskild och unik människa som blir till.*

De troende kristna kommer att förpliktiga sig själva till ett energiskt främjande av en ny livskultur genom att ta emot innehållet i

denna instruktion med sin själs religiösa samtycke, medvetna om att Gud alltid ger den nåd som är nödvändig för att uppfylla hans budord, och att man i varje människa, och framförallt i de minsta bland oss, möter Kristus själv (jfr. Mat 25:40). Dessutom kommer alla människor av god vilja, framförallt läkare och forskare som är öppna för dialog och mottagliga för kunskap om det sanna, förstå och hålla med om dessa principer och bedömningar, som syftar till att säkra människors sårbara förhållanden i de första stadierna av liv och främja en mer mänsklig civilisation.

Påven Benedikt XVI har, under den audiens den 20 juni 2008 som beviljats undertecknad kardinalprefekt, godkänt denna instruktion, antagen i plenarsammanträde med denna kongregation, och beordrat offentliggörandet.

*Rom, från sätet för Kongregationen för trosläran,
8 september 2008, Jungfru Marias födelse.*

*William Kard. Levada
Prefekt*

*+ Luis F. Ladaria, S.I.
titulärärkebiskop av Tibica
Sekreterare*

Noter

- 1 Kongregationen för trosläran, instruktionen *Donum vitae* om respekten för det mänskliga livet från dess allra första början och om den mänskliga fortplantningens värdighet (22 februari 1987): Acta Apostolicae Sedis (AAS) 80 (1988), 70-102.
- 2 Johannes Paulus II, encyklika *Veritatis splendor* om vissa fundamentala frågor om Kyrkans morallära (6 augusti 1993): AAS 85 (1993), 1133-1228.
- 3 Johannes Paulus II, encyklikan *Evangelium vitae* om livets okränkbara värde (25 mars 1995): AAS 87 (1995), 401-522.
- 4 Johannes Paulus II, tal till deltagarna vid Påvliga livsakademiens sjunde möte (3 mars 2001), 3: AAS 93 (2001), 446.
- 5 Jfr. Johannes Paulus II, encyklikan *Fides et ratio* om förhållandet mellan tro och förnuft (14 september 1998), 1: AAS 91 (1999), 5.
- 6 Kongregationen för trosläran, instruktionen *Donum vitae*, I, 1: AAS 80 (1988), 79.
- 7 Mänskliga rättigheter, som påven Benedikt XVI har påmint oss, och framförallt varje människas rätt till liv ”är baserade på den naturlag som finns inskriven i människors hjärtan och är närvarande i olika kulturer och civilisationer. Att ta bort mänskliga rättigheter från detta sammanhang skulle innebära att man begränsade deras omfång och att man gav efter för en relativistisk uppfattning, enligt vilken meningen och tolkningen av rättigheter kan variera, och deras universella värde skulle förnekas med hänvisning till olika kulturella, politiska, sociala och även religiösa åskådningar. Detta stora omfång av synpunkter får inte tillåtas att skymma det faktum att inte bara rättigheter är universella men så också människan, subjektet för dessa rättigheter.” (Tal till Förenta Nationernas generalförsamling [18 april 2008]: AAS 100 [2008], 334).
- 8 Kongregationen för trosläran, instruktionen *Donum vitae*, I, 1: AAS 80 (1988), 78-79.

- 9 Kongregationen för tros läran, instruktionen *Donum vitae*, II, A, 1: AAS 80 (1988), 87.
- 10 Paul VI, encyklikan *Humanae vitae* (25 juli 1968), 8: AAS 60 (1968), 485-486.
- 11 Benedikt XVI, tal till deltagarna vid den internationella kongressen organiserad av påvliga Lateranuniversitetet vid fyrtioårsdagen av encyklikan *Humanae vitae*, 10 maj 2008: L'Osservatore Romano, 11 maj 2008, p. 1; jfr. Johannes XXIII, encyklikan *Mater et magistra* (15 maj 1961), III: AAS 53 (1961), 447.
- 12 Andra Vatikan konsiliet, pastoralkonstitutionen *Gaudium et spes*, 22.
- 13 Jfr. Johannes Paulus II, encyklikan *Evangelium vitae*, 37-38: AAS 87 (1995), 442-444.
- 14 Johannes Paulus II, encyklikan *Veritatis splendor*, 45: AAS 85 (1993), 1169.
- 15 Benedikt XVI, tal till plenarsammanträde hos Påvliga livsakademien och internationell kongress om Det mänskliga embryot i förimplaneringsstadiet (27 februari 2006): AAS 98 (2006), 264.
- 16 Kongregationen för tros läran, instruktionen *Donum vitae*, Introduktion, 3: AAS 80 (1988), 75.
- 17 Johannes Paulus II, apostoliska skrivelsen *Familiaris consortio* om rollen för den kristna familjen i den moderna världen (22 september 1981), 19: AAS 74 (1982), 101-102.
- 18 Jfr. Andra Vatikan konciliet, deklARATIONEN *Dignitatis humanae*, 14.
- 19 Jfr. Kongregationen för tros läran, instruktionen *Donum vitae*, II, A, 1: AAS 80 (1988), 87.
- 20 Kongregationen för tros läran, instruktionen *Donum vitae*, II, B, 4: AAS 80 (1988), 92.
- 21 Kongregationen för tros läran, instruktionen *Donum vitae*, Introduktion, 3: AAS 80 (1988), 75.
- 22 Begreppet heterolog konstgjord befruktning eller fortplantning innebär "de metoder som är inriktade på att på ett konstgjort sätt åstadkomma en mänsklig konception genom att använda könsceller som härrör från åtminstone en givare som är en annan man än den äkta maken" (Instruktion *Donum vitae*, II: AAS 80 [1988], 86).
- 23 Begreppet homolog konstgjord befruktning eller fortplantning innebär "den teknik som är inriktad på att få till stånd en mänsklig konception med

- hjälp av könscellerna från båda makarna” (Instruktion *Donum vitae*, II: AAS 80 [1988], 86).
- 24 Kongregationen för trosläran, instruktionen *Donum vitae*, II, B, 7: AAS 80 (1988), 96; jfr. Pius XII, Tal till deltagarna vid den fjärde internationella kongressen för katolska läkare (29 september 1949): AAS 41 (1949), 560.
- 25 Kongregationen för trosläran, instruktionen *Donum vitae*, II, B, 6: AAS 80 (1988), 94.
- 26 Jfr. Kongregationen för trosläran, instruktionen *Donum vitae*, II: AAS 80 (1988), 86.
- 27 I dag är antalet embryon som offras, även i de tekniskt mest avancerade centren för konstgjord befruktning, strax över 80 procent.
- 28 Johannes Paulus II, encyklikan *Evangelium vitae*, 14: AAS 87 (1995), 416.
- 29 Jfr. Pius XII, tal till den andra världskongressen i Neapel om mänsklig reproduktion och sterilitet (19 maj 1956): AAS 48 (1956), 470; Paulus VI, encyklikan *Humanae vitae*, 12: AAS 60 (1968), 488-489; Kongregationen för trosläran, instruktionen *Donum vitae*, II, B, 4-5: AAS 80 (1988), 90-94.
- 30 Ett växande antal människor, också sådana som inte är gifta, har börjat använda sig av tekniker för konstgjord befruktning för att kunna få barn. Dessa handlingar försvagar äktenskapet som institution och låter barn födas i miljöer som inte är bra för deras utveckling som människor.
- 31 Benedikt XVI, tal till plenarsammanträde för Påvliga livsakademien och internationell kongress om Det mänskliga embryot i förimplanteringsstadiet (27 februari 2006): AAS 98 (2006), 264.
- 32 Intracytoplasmatisk spermieinjektion liknar andra former av konstgjord befruktning på i princip alla sätt med den skillnaden att befruktningen inte sker av sig självt utan genom att en enda spermie injiceras i äggcellen eller genom injicering av omogna könsceller tagna från mannen.
- 33 Den pågår en diskussion bland specialister om hälsoriskerna som kan föreligga för de barn som kommit till på detta vis.
- 34 Kongregationen för trosläran, instruktionen *Donum vitae*, II, B, 5: AAS 80 (1988), 93.
- 35 Nedfrysning av embryon innebär infrysning av dem vid en extremt låg temperatur vilket möjliggör långtidslagring.
- 36 Jfr. Kongregationen för trosläran, instruktionen *Donum vitae*, I, 6: AAS 80 (1988), 84-85.
- 37 Jfr. nummer 34-35 ovan.

- 38 Jfr. Kongregationen för trosläran, instruktionen *Donum vitae*, II, A, 1-3: AAS 80 (1988), 87-89.
- 39 Johannes Paulus II, tal till deltagarna vid ett symposium om *Evangelium vitae* och lagen och den elfte internationella dialogen om romersk och kanonisk lag (24 maj 1996), 6: AAS 88 (1996), 943-944.
- 40 Nedfrysning av äggceller används också i andra medicinska sammanhang som inte behandlas här. Begreppet äggceller rör den kvinnliga könscellen som inte har penetrerats av spermien.
- 41 Jfr. Andra Vatikankonsiliet, pastoralkonstitutionen *Gaudium et spes*, n. 51; Johannes Paulus II, encyklikan *Evangelium vitae*, 62: AAS 87 (1995), 472.
- 42 Johannes Paulus II, encyklikan *Evangelium vitae*, 63: AAS 87 (1995), 473.
- 43 De metoder som förhindrar implantering som är bäst kända är spiral och det så kallade "dagen-efter-pillret".
- 44 De huvudsakliga metoderna att förhindra fortsatt graviditet är Mifegyne, som används vid medicinsk abort, syntetiska prostaglandiner eller metotrexat.
- 45 Johannes Paulus II, encyklikan *Evangelium vitae*, 58: AAS 87 (1995), 467.
- 46 Jfr. Codex Iuris Canonici (CIC), can. 1398 och Codex Canoniorum Ecclesiarum Orientalium, can. 1450 § 2; jfr. också CIC, can. 1323-1324. Det påvliga rådet för tolkning av kyrkolagstexter förkunnade att den kanoniska definitionen av abort är "att döda fostret oavsett på vilket sätt eller vid vilken tidpunkt efter konceptionen" (Svar från den 23 maj 1988: AAS 80 [1988], 1818).
- 47 För närvarande har man kunskap om två tekniker för mänsklig kloning: konstgjord delning och cellkärnsöverföring. Konstgjord delning innebär att man på konstgjord väg separerar individuella celler eller grupper av celler från embryot i dess första stadier av utveckling. Dessa förs sedan över till livmodern för att på konstgjord väg frambringa helt lika embryon. Cellkärnsöverföring, eller riktig kloning, innebär att man tar kärnan från en embryonal eller somatisk cell och för in den i en äggcell utan kärna. Där efter stimuleras äggcellen så att den börjar utvecklas till ett embryo.
- 48 Jfr. Kongregationen för trosläran, instruktionen *Donum vitae*, I, 6: AAS 80 (1988), 84; Johannes Paulus II, tal till medlemmarna i den diplomatiska kåren ackrediterade till den Heliga stolen (10 januari 2005), 5: AAS 97 (2005), 153.

- 49 De nya teknikerna av detta slag är till exempel mänsklig partenogenes (även kallat jungfrufödelse, dvs. uppkomst av avkomma från obefruktade ägg) och olika typer av cellkärnsöverföring som altered nuclear transfer (ANT) och oocyte assisted reprogramming (OCT).
- 50 Johannes Paulus II, encyklikan *Evangelium vitae*, 60: AAS 87 (1995), 469.
- 51 Benedikt XVI, tal till deltagarna vid symposiet Stamceller: kommer man kunna använda dem i framtida behandlingar?, organiserat av Påvliga livsakademin (16 september 2006): AAS 98 (2006), 694.
- 52 Jfr. nummer 34-35 ovan.
- 53 Jfr. Benedikt XVI, tal till deltagarna vid symposiet Stamceller: kommer man kunna använda dem i framtida behandlingar?, organiserat av Påvliga livsakademin (16 september 2006): AAS 98 (2006), 693-695.
- 54 Johannes Paulus II, encyklikan *Evangelium vitae*, 63: AAS 87 (1995), 472-473.
- 55 Jfr. Johannes Paulus II, encyklikan *Evangelium vitae*, 62: AAS 87 (1995), 472.
- 56 Kongregationen för tros läran, instruktionen *Donum vitae*, I, 4: AAS 80 (1988), 83.
- 57 Jfr. Johannes Paulus II, encyklikan *Evangelium vitae*, 73: AAS 87 (1995), 486: "Abort och eutanasi är alltså brott som ingen mänsklig lag kan godkänna. Sådana lagar förpliktar inte samvetet på något sätt, tvärtom finns det en allvarlig och klar förpliktelse att motsätta sig dem utifrån samvetets invändningar". Rätten till motstånd av samvetsskäl, såsom ett uttryck för åsiktsfriheten, borde vara skyddad i lag.
- 58 Johannes Paulus II, encyklikan *Evangelium vitae*, 63: AAS 89 (1995), 502.
- 59 Johannes Paulus II, brev till alla biskopar om "Livets evangelium" (19 maj 1991): AAS 84 (1992), 319.

